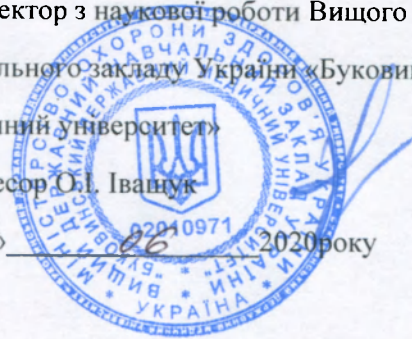

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ВИЩИЙ ДЕРЖАВНИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД УКРАЇНИ
«БУКОВИНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з наукової роботи Вищого державного
навчального закладу України «Буковинський державний
медичний університет»
професор О.І. Іванчук

«17» _____ 2020 року

ПРОГРАМА ВСТУПНОГО ІСПИТУ

для вступників до аспірантури напряму підготовки
22 – Охорона здоров'я, спеціальності 222- Медицина,
спеціалізація 14.01.25 – Судова медицина

Програма вступного іспиту до аспірантури дисципліни «Судова медицина»
для здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти напряму
підготовки 22 - Охорона здоров'я, спеціальності 222 – Медицина, спеціалізації
14.01.25 – Судова медицина

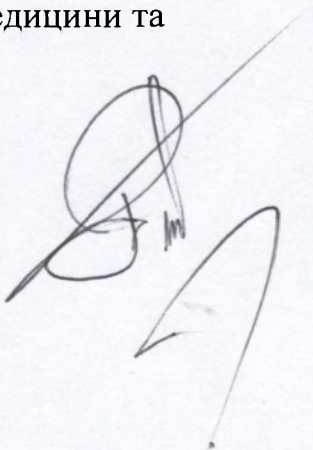
« 14 » 08 2020 року – 17с.

Програму розглянуто на засіданні кафедри судової медицини та медичного
правознавства « 17 » 06 2020 року, протокол № 13

Завідувач кафедри судової медицини та

медичного правознавства,

д.мед.н., професор

В.Т.Бачинський

СКЛАД ПРЕДМЕТНОЇ КОМІСІЇ

Бачинський В.Т. – д.мед.н., професор, завідувач кафедри судової медицини та медичного правознавства Вищого державного навчального закладу України «Буковинський державний медичний університет»

Ванчуляк О.Я. – д.мед.н., професор кафедри судової медицини та медичного правознавства Вищого державного навчального закладу України «Буковинський державний медичний університет»

Савка І.Г. – д.мед.н., професор кафедри судової медицини та медичного правознавства Вищого державного навчального закладу України «Буковинський державний медичний університет»

Пояснювальна записка

Програма для вступу до аспірантури охоплює весь обсяг теоретичних та практичних питань, необхідних лікарю судово-медичному експерту для наукової роботи, а також для подальшої самостійної роботи в бюро судово-медичної експертизи під час проходження аспірантури.

При вступі в аспірантуру спеціалісти судово-медичні експерти повинні добре володіти базовими знаннями з усіх розділів судової медицини, практичними навичками, обґрунтовано відповідати на запитання екзаменаційних білетів та вміти розв'язувати ситуаційні задачі. У разі успішного складання іспиту, лікар судово-медичний експерт зараховується до аспірантури, після закінчення якої отримує посвідчення встановленого зразку.

Предмет і завдання судової медицини. Історія її розвитку, процесуальні та організаційні основи судово-медичної експертизи

1. Етапи розвитку судової медицини. Особливості сучасного V етапу.
2. Роль судово-медичної експертизи в роботі органів правосуддя та охорони здоров'я.
3. Внесок видатних вчених: професорів Мінакова П.А., Громова С.О., Бокаріуса М.С., Райського М.І., Оболонського М.О., Попова М.В., Сапожникова Ю.С., Концевич І.О., Рубіжанського А.Ф., Фаддєєва А.М. у розвиток судової медицини.
4. Організація судово-медичної служби в Україні відповідно до чинного законодавства. Нормативно-правові акти, що регламентують проведення судово-медичної експертизи.
5. Організація судово-медичної служби в Україні. Структура бюро судово-медичної експертизи. Функції його підрозділів.
6. Права, обов'язки та відповідальність судово-медичного експерта та лікаря-експерта при виконанні ним експертних функцій. Гарантії незалежності експерта.
7. Об'єкти та види судово-медичних експертиз. Організація проведення судово-медичних експертиз та досліджень: їх призначення, документація та її складові.

Судово-медична танатологія

1. Трупи, які підлягають судово-медичному розтину. Судово-медичний та патологоанатомічний розтин, їх особливості.
2. Поняття "смерть". Судово-медична класифікація смерті. Визначення категорії, виду та роду смерті. Роль судово-медичного експерта у встановленні роду насильницької смерті.
3. Поняття про танатологію. Загальна, спеціальна та молекулярна танатологія.
4. Патофізіологія процесу вмирання. Термінальний стан. Швидка та агональна смерть.
5. Клінічна та біологічна смерть, їх діагностика. Уявна смерть.
6. Використання органів і тканин для трансплантації: правові та медичні аспекти. "Мозкова смерть".
7. Трупні плями та їх судово-медичне значення.
8. Трупне залякання, теорії його виникнення. Судово-медичне значення.
9. Трупне охолодження та трупне висихання. Судово-медичне значення.
10. Аутоліз та його прояви у внутрішніх органах.
11. Трупне гниття: механізм розвитку, прояви.
12. Ентомофауна трупа та її судово-медичне значення.
13. Пізні трупні явища. Природна та штучна консервація трупа. Судово-медичне

значення.

14. Загальні правила, порядок та етапи судово-медичного розтину трупа. Документація. Лікарське свідоцтво про смерть.
15. Особливості дослідження трупа невідомої особи.
16. Судово-медичні критерії визначення давності настання смерті: за трупними ознаками, суправітальними реакціями та результатами лабораторних досліджень.
17. Роль лікаря-спеціаліста в галузі судово-медичної експертизи під час огляду трупа на місці його виявлення. Фази огляду місця події.
18. Нагла (раптова) смерть. Визначення, медико-соціальне значення. Фактори ризику.
19. Раптова смерть від серцево-судинних захворювань. Гостра та хронічна ішемічна хвороба серця.
20. Раптова смерть від захворювань органів дихальної системи.
21. Раптова смерть від захворювань органів ЦНС та інфекційних захворювань.
22. Особливості судово-медичного дослідження трупа новонародженого. Встановлення новонародженості.
23. Судово-медичне вирішення питань, що виникають при дослідженні трупа новонародженого.
24. Причини смерті новонародженого. Травматична смерть новонародженого. Дітовбивство.
25. Раптова смерть у дитячому віці. Синдром раптової дитячої смерті.

Судово-медична експертиза потерпілих, звинувачуваних та інших осіб

1. Експертиза живих осіб: приводи призначення, особливості проведення та документація.
2. Юридична класифікація та експертні критерії ступеня тяжкості тілесних ушкоджень.
3. Тяжкі тілесні ушкодження, їх ознаки, особливості проведення експертизи.
4. Тяжкі тілесні ушкодження за ознакою небезпеки для життя.
5. Тілесні ушкодження середнього ступеня тяжкості, їх ознаки, особливості проведення експертизи.
6. Тілесні ушкодження легкого ступеня тяжкості, їх ознаки, особливості проведення експертизи.
7. Судово-медична експертиза статевих злочинів.
8. Судово-медична експертиза спірних статевих станів.
9. Судово-медична експертиза стану здоров'я: агравація, симуляція, дисимуляція, штучні та удавані хвороби, самокалічення членів.

Судово-медична експертиза ушкоджень та смерті від механічних чинників

1. Поняття «травма». Класифікація ушкоджень. Анатомічні та функціональні ушкодження. Травматизм та його види. Особливості опису ушкоджень шкіри.
2. Ушкодження тупими предметами, їх класифікація, механізм дії.
3. Садно, його судово-медичне значення.
4. Синець, його судово-медичне значення.
5. Забита рана, її судово-медичне значення.
6. Переломи плоских та трубчастих кісток, які виникли від дії тупих твердих предметів.
7. Черепно-мозкова травма: її види - імпресійна, прискорення, дифузне аксональне ушкодження.
8. Особливості ушкоджень при падінні з висоти власного росту /на площині/ та при падінні тіла з висоти.
9. Автотравма, класифікація. Особливості ушкоджень при зіткненні автомобіля з пішоходом.
10. Фази, механізми дії і тілесні ушкодження при переїзді колесами автомобіля.
11. Особливості ушкоджень при рейковій травмі.
12. Особливості виникнення ушкоджень при авіаційній травмі
13. Різана, колота рана, їх особливості, пов'язані з родом насильницької смерті. Визначення ходу ранового каналу.
14. Колото-різана рана.
15. Рубана рана.
16. Основні причини смерті від дії тупих твердих та гострих предметів, їх обґрунтування.
17. Судово-медичне встановлення зажиттєвості тілесних ушкоджень гістологічними, гістохімічними та біохімічними методами.
18. Класифікація ручної стрілецької зброї. Устрій бойового патрону та механізм пострілу. Додаткові фактори пострілу. Кінетична енергія кулі.
19. Механізм дії кулі на тіло людини залежно від кінетичної енергії. Гідродинамічна дія.
20. Ознаки пострілу впритул. Ознаки самогубства з застосуванням вогнепальної зброї.
21. Ознаки пострілу з близької та неблизької відстані.
22. Ушкодження дробом. Устрій мисливського патрона. Визначення дистанції пострілу.
23. Особливості кульових ушкоджень плоских та трубчастих кісток. Визначення, наряду ранового каналу та послідовності пострілів.
24. Значення лабораторних методів досліджень при експертизі вогнепальних ушкоджень.

25. Асфіксія, визначення поняття, класифікація видів, життєвий перебіг. Стадії повернення до життя з асфіктичного стану.
26. Загальноасфіктичні ознаки, їх судово-медичне значення.
27. Повішення та його діагностичні ознаки.
28. Задушення петлею.
29. Задушення руками.
30. Закриття отворів рота і носа.
31. Смерть від механічної асфіксії в результаті попадання сторонніх предметів і блювотних мас у дихальні шляхи.
32. Здавлення грудей і живота.
33. Судово-медична діагностика смерті від утоплення

Судово-медична експертиза ушкоджень від дії інших фізичних факторів зовнішнього середовища

1. Особливості дослідження обгорілих трупів. Ознаки життєвості потрапляння тіла у вогонь.
2. Місцева дія на організм високої температури. Опіки шкіри від дії різних термічних факторів.
3. Загальна дія на організм високої температури. Перегрівання. Сонячний удар.
4. Місцева дія холоду. Обмороження.
5. Загальна дія холоду. Смерть від переохолодження. Особливості дослідження замерзлих трупів.
6. Смерть від дії технічного струму. Механізм дії на організм людини. Петлі току. Судово-медична діагностика електроміток.
7. Ушкодження атмосферною електрикою.
8. Судово-медична експертиза дії іонізуючого випромінювання.
9. Місцева дія іонізуючого випромінювання.
10. Загальна дія іонізуючого випромінювання. Обґрунтування причини смерті.
11. Лазерна травма. Механізм дії лазерного випромінювання.
12. Судово-медична експертиза дії різко зміненого тиску. Баротравма.

Судово-медична експертиза ушкоджень та смерті від дії хімічних речовин

1. Поняття "отрута". Умови дії отрут. Класифікація отрут і отруєнь. Правила вилучення внутрішніх органів для судово-токсикологічного дослідження.
2. Отруєння корозивними отрутами.
3. Деструктивні отрути. Отруєння органічними та неорганічними сполуками, ртуті.
4. Отруєння окисом вуглецю.
5. Отруєння речовинами, що утворюють метгемоглобін.

6. Отруєння миш'яком.
7. Отруєння талієм.
8. Функціональні отрути. Класифікація. Особливості діагностики причини смерті.
9. Отруєння органічними сполуками фосфору.
10. Отруєння ціанистими сполуками.
11. Отруєння снодійними засобами.
12. Отруєння етиловим спиртом та сурогатами алкоголю.
13. Отруєння наркотиками (морфін, героїн, опій, кокаїн тощо).
14. Отруєння стрихніном, атропіном.
15. Отруєння грибами.

Судово-медична експертиза ушкоджень та смерті від дії біологічних чинників

1. Судово-медична оцінка розладу здоров'я у разі харчового отруєння та харчової токсикоінфекції. Справжні та несправжні харчові отруєння. Харчові токсикоінфекції та бактеріальні інтоксикації. Харчові мікотоксикози.
2. Розлад здоров'я від дії бактерій, вірусів, грибків, пріонів. Судово-медична оцінка.
3. Особливості судово-медичної експертизи у разі дії біологічних чинників. Джерела діагностики.

Судово-медична експертиза речових доказів біологічного походження та медико-криміналістичні методи досліджень

1. Поняття про речові докази, класифікація. Правила вилучення та направлення речових доказів на експертизу. Організація проведення експертизи речових доказів біологічного походження.
2. Особливості слідів крові на місці події. Основні питання, які вирішують при дослідженні слідів крові.
3. Встановлення наявності крові, орієнтовані та доказові методи.
4. Визначення індивідуальної належності крові в плямі. Сутність методів "покривного скла", реакції абсорбції-елюції.
5. Генотипна дактилоскопія.
6. Визначення видової, статевої належності крові та давності утворення слідів крові.
7. Дослідження волосся. Питання, які вирішують при експертизі цього об'єкта.
8. Методи дослідження плям сперми.
9. Організація проведення медико-криміналістичних досліджень: методи, мета та об'єкти.

10. Фотографічні методи досліджень - наукова, кольорова, стереоскопічна, досліджувальна та мікрофотографія.
11. Оптичні методи дослідження: стереомікроскопія, фазово-контрастна, растрова електронна мікроскопія.
12. Рентгенологічні дослідження в судовій медицині.
13. Дослідження об'єктів в ультрафіолетових, інфрачервоних променях. Люмінесцентні дослідження.
14. Методи визначення металізації в ушкодженнях шкіри: кольорові хімічні реакції; метод кольорових відбитків, електрографічне дослідження.
15. Сучасні методи визначення мінерального складу об'єктів судово-медичної експертизи - емісійний спектральний аналіз, атомно-абсорбційна спектрофотометрія, нейтронно-активаційний аналіз.
16. Ідентифікаційні дослідження знарядь травми: порівняльне, трасологічне, профілографічне.
17. Судово-медичні експертні можливості ідентифікації за кістковими залишками та черепом (метод фотосуміщення, метод АГІ, кореляційний аналіз, комп'ютерні технології).

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Базова:

1. Бачинський В.Т., Кулик О.Ф., Савка І.Г., Ванчуляк О.Я. Первинний огляд трупа на місці виявлення. – Чернівці, 2012. – 210 с.
2. Бережной Р.В. Руководство по судебно-медицинской экспертизе отравлений // М.: Медицина, 1980.-424с.
3. Бойко С.О. Судово-медична експертиза визначення ступеню тяжкості тілесних ушкоджень: Навчальний посібник. – Ужгород: СМП «Інватор», 2003. – 228с.
4. Бурчинский В.Г. Судебно-медицинские аспекты морфологии огнестрельных ранений головы. – Одесса: Астропринт, 2007. – 48 с.
5. Визначення давності настання смерті у судово-медичній експертизі (методичні рекомендації, затв. МОЗ України) / Мішалов В.Д., Дунаєв О.В., Завальнюк О.Х., Юхимець І.О. - Київ, 2012. – 36 с.
6. Визначення зажиттєвості, давності і послідовності утворення ушкоджень. - Київ, НМАПО імені П.Л. Шупика /Мішалов В.Д., Завальнюк А.Х., Юхимець І.О., Петрошак О.Ю. – 2012. – 33 с.
7. Громов А.П., Капустин Л.В. Судебно-медицинское исследование трупа // М.: Медицина, 1991.-320с.
8. Диагностикум механізмів і морфології переломів при тупій травмі скелета /Саркісян Б.А., Янковський В.Э., Новоселов В.П. под ред. В.Н. Крюкова. - Новосибирск: Изд. «Наука», 2011. – 522 с.
9. Дослідження рідкої крові та її слідів на речових доказах (методичні рекомендації, затв. МОЗ України) / Бурчинський В. Г., Дем'янчук А.П., Хохолєва Т. В. Київ, 2010. – 32 с.
10. Кривда Г. Ф., Демиденко А. Н.,Кривда Р. Г. Осмотр трупа и вещественных доказательств на месте происшествия: Научно-методическое пособие. - Херсон: Наддніпряночка, 2012.-208с.
11. Крюков В.Н. Основы механо- и морфогенеза переломов // М.:Фолиум, 1995.-232с.
12. Кулик О.Ф., Бачинський В.Т, Савка І.Г, Ванчуляк О.Я. Особливості судово-медичного дослідження трупа при окремих видах смерті. Чернівці, 2005.-210с.
13. Медико-криміналістическая ідентифікація. Настольная книга судебно-медицинского эксперта. Под общей ред. Доктора мед. наук, профессора В.И. Томилина.- 14: Издательская группа НОРМА-ИНФРА. М., 2000.-472с.
14. Мішалов В.Д., Гуріна О.О., Юрченко В.Т. і ін. Судово-медична експертиза дітей (навчальний посібник, затверд. МОН України. Протокол №1/11-2479 від «29» березня 2010). - Київ, 2010. - 256 с.
15. Молчанов В.И., Попов В.Л., Калмыков К.Н. Огнестрельные повреждения и их судебно-медицинская экспертиза.// М.: Медицина, 1990.-270с.

16. 16. 17. Наказ МОЗ України від 28.10. 1997 р. №321 «Про подальше поліпшення судово-медичної служби України».
17. Наказ МОЗ України від 23.02. 2000 р. «Про штатні нормативи та типові штати закладів охорони здоров'я».
18. Наказ МОЗ України від 19.09. 1996 р. №291 «Про затвердження положення про спеціалізацію і інтернатуру випускників вищих медичних і фармацевтичних закладів освіти III-IV рівня акредитації».
19. Новиков П. И., Швед Е.Ф. Нацендов Е.О. и др. Моделирование процессов в судебно-медицинской диагностике давности наступления смерти // Челябинск–Ижевск. – 2008.
20. Отрути та отруєння : судово-медичний аспект: [монографія] / А.Х. Завальнюк, Г. Ф. Кривда, І. О. Юхимець.-Одеса: Астропринт,2009.-256с.
21. Руководство по судебной медицине /Под ред. В.В. Томилина, Г.А. Пашиняна. – М.: Медицина, 2001. – 576 с.
22. Солохин А.А., Солохин Ю.А. Руководство по судебно-медицинской экспертизе трупа. – М.: РМАПО, 1997.-264с.
23. Судебно-медицинская экспертиза механической асфиксии: Руководство/ Под ред. А.А. Матышева и В.Й. Витера.- Л.: Медицина, 1993.-219с.
24. Судово-цитологічні дослідження мікронакладень на знаряддях травми та в піднігтьовому вмісті (методичні рекомендації, затв. МОЗ України)/ Старовойтова Р.О., Дручініна І.М. - Київ, 2004. – 8 с.
25. Судово-медичне дослідження сперми, слини та інших виділень людини в слідах на речових доказах (методичні рекомендації, затв. МОЗ України)/ Бурчинський В.Г., Дем'янчук А.П., Хохолева Т. В., Бачинський В.Т. - Київ, 2011. –25 с.
26. Судово-медичне дослідження волосся, кісток, м'яких тканин та органів (методичні рекомендації, затв. МОЗ України)/ Бурчинський В.Г., Дем'янчук А.П., Хохолева Т.В., Бачинський В.Т. – Київ. - 2011. – 20 с.
27. Судово-медична цитологія ((навчально-методичний посібник, затв. МОН України) / Р.О. Старовойтова, В.Д. Мішалов, Г.Ф. Кривда– К., 2007.– 208с.
28. Судебно-медицинская оценка трупных изменений для определения времени и давности смерти // Практическое и учебно-методическое пособие /Н.Н. Тагаев, В.В. Хижняк, Д. В. Костылев, Е. А. Моргун.-Х.: СПДФЛ Бровин А. В.,2011.- 100с.
29. Тагаев Н.Н. Судебная медицина: 2-е издание.-Х.: Фактор, 2012.-1296 с.
30. Хохлов В.В. Судебная медицина: Руководство для врачей. Изд. 2-е – Смоленск, 2003.-699с.
31. Яланський О.В., Воробйов Ю.В., Яланська Л.О. Судово-медичне дослідження трупа. Практичний посібник.- Полтава: ІВМЦ «Освіта», 2000.-240с.

Допоміжна:

1. Абрамов А.С. Использование прижизненных рентгенографических изображений головы и зубо-челюстного аппарата при проведении идентификации личности. – Автореф. дис. к.м.н. – М., 2012 - 22 с.
2. Авдеев М.И. Судебно-медицинская экспертиза живых лиц.//М.: Медицина, 1968.- 376с.
3. Авдеев М.И. Судебно-медицинская экспертиза живых лиц.//М.: Медицина, 1976.- 440с.
4. Синдром внезапной смерти грудного ребенка / Э.Б. Яковлева, А.И. Герасименко, С. Н. Тутов. - Донецк : Вебер, 2006. - 128 с. - (Б-ка практ. врача). - Библиогр.: с. 95-105.
5. Вермель В.И., Солохин А.А. Формальная логика в судебной медицине.//М.:Медицина, 1995.-92с.
6. Витер В.И., Пермьяков А.В. Судебно-медицинские аспекты скоропостижной смерти. – Издание. Дополненное. – Ижевск: «Экспертиза», 2000.-152с.
7. Визначення регіонального походження клітин при судово-медичній експертизі підозрюваних у статевих злочинах (методичні рекомендації, затв. МОЗ України)/ Бурчинський В. Г., Старовойтова Р.О., Хохолєва Т.В., Ліщенко О.П.- Київ, 2005. – 23 с.
8. Визначення регіональної та органо-тканинної належності клітин при судово-медичній експертизі знярядь травми (методичні рекомендації, затв. МОЗ України) / Старовойтова Р.О., Дручініна І.М., Бурчинський В.Г., Хохолєва Т.В.). - Київ.- 2008.-31с.
9. Використання ДНК-аналізу у судово-медичних експертизах речових доказів та експертизах спірного батьківства (материнства, підміни дітей) (методичні рекомендації, затв. МОЗ України)/ Бурчинський В.Г., Дем'янчук А.П., Хохолєва Т.В., Кривда Г.Ф., Кривда Р.Г., Івашина О.Х. - Київ, 2012. –22 с.
10. Глушков В.А. Ответственность за преступление в области здравоохранения. Киев: Вища школа, 1987.-199с.
11. Громов Л.П, Науменко В.Г. Судебно-медицинская травматология.// М.: Медицина, 1977.-368с.
12. Гуріна О.О., Дунаєв О.В. Судово-медична оцінка патоморфологічних змін при внутрішньочерепних та спинно-мозкових ушкодженнях. Методичні рекомендації. – Київ, 2013 – 53 с.
13. Диагностикум механизмов и морфологи переломов при тупой травме скелета. Т. 1.5 /В.Н. Крюков, В.П. Новоселов, Б.А. Саркисян, В.Э. Янковский и др. – Новосибирск: наука, 1996-2000. – 166с., 176с., 149с., 173с., 214с.
14. Дотримання етичних та законодавчих норм і вимог при виконанні наукових морфологічних досліджень (методичні рекомендації, затв. МОЗ України) / В.Л. Кулініченко, В.Д. Мішалов, Ю.Б. Чайковський, С.В. Пустовіт, В.В. Войченко - Київ, НМАПО імені П.Л. Шупика. – 2007. – 30 с.

15. Етико-правові аспекти біоімплантології (методичні рекомендації, затв. МОЗ України) / Кулініченко В.Л., Мішалов В.Д., Алещенко І.Є., Пустовіт С.В. - Київ, НМАПО імені П.Л. Шупика. – 2008. – 32 с.
16. Завальнюк А.Х. Судова медицина: Курс лекцій – Тернопіль: Укрмедкнига, 2000- 648с.
17. Качина Н.Н., Кильдюшев Е.М. Судебно-медицинское исследование трупов плодов и новорожденных: Учебное пособие.- М.: ООО фирма «Светопол ЛТД», 2003.-124с.
18. Калмыков К.Н., Карандашев А.А., Колкутин В.В., Сигалов Ф.А. Судебно-медицинские аспекты повреждений печени тупыми предметами. М.: Юрлитинформ, 2002.- 96с.
19. Карандашев А.А., Русакова Т.И. Возможности судебно-медицинской экспертизы по выявлению условий возникновения повреждений селезенки и давности их образования. – М.: Медицина, 2004. – 36 с.
20. Клевно В.А. Морфология и механика разрушения ребер / Судебно-медицинская диагностика механизмов, последовательности и прижизненности переломов / - Барнаул, 1993.- 300с.
21. Клюев А.В., Артемов В.И. Руководство по медицинскому расследованию авиационных происшествий. – М.: Из-во «Воздушный транспорт». – 1986. – 102 с.
22. Колкутин В.В., Баринев Е.Х., Ноздряков К.В., Русакова Т.И. Судебно-медицинская экспертиза в случаях гибели плодов новорожденных. – М.: Юрлитинформ, 2002. – 128 с.
23. Колкутин В. В., Соседко Ю. И. Судебно-медицинская экспертиза при подозрении на членовредительство и симуляцию.-М.: Юрлитинформ, 2004.- 160с.
24. Коновалов А. Н., Корниенко В. Н., Пронин И. Н. и др. Гематомы и скрытые сосудистые мальформации ствола мозга//Мед. Визуализация.-2001.-№ 2.-С. 13-21
25. Коновалов А.Н., Лихтерман Л.Б., Потапов А.А. Черепно-мозговая травма. Клиническое руководство. – М.: «ANTIDOR», 1998. – Т. 1-3.
26. Кондратенко В.Л. Експериментальні вогнепальні ушкодження голови при пострілах впритул набоями, спорядженими еластичними кулями калібру 9мм.// Український судово-медичний вісник. – 2003. №1.- С. 19-21.
27. Кононенко В.И., Тагаев Н.Н. Дифференциальная диагностика мотоциклетной травмы. – Харьков, 1985.-38с.
28. Кузнецов Л.Е. Судебно-медицинская экспертиза. Книга практического врача. – Смоленск: Изд-во «ИНТА», 2002. – 640 с.
29. Лісовий А. С., Голубович Л. Л., Голубович П. Л. та ін. Судова медицина в рисунках, схемах, таблицях. Навчальний посібник. - Київ, «Атіка». – 2007. – 411 с.

30. Марченко М.И., Кононенко В.И. Практическое руководство по судебной энтомологии.- Харьков, 1991.- 70с.
31. Методичні рекомендації «Судово-медична діагностика смертельних отруєнь етиловим алкоголем» (Ю.П. Шупик, В.Г. Бурчинський, Т.В. Хохолєва та інш.).- Київ, 2004. – 23 с.
32. Механическая асфиксия // Руководство для врачей / Под ред. А.А. Матышева В.И. Витера: СПб-Ижевск: Гипократ, 1993.-219 с.
33. Мішалов В.Д., Войченко В.В., Зарицький Г.А., Петрошак О.Ю. Процесуальні, організаційні та етичні основи судово-медичної експертизи в Україні (навч. метод. посібник, затверд. МОН України Протокол №1/11-691 від 10.02. 2010 р.). - Київ, 2010. - 243 с.
34. Молчанов В.И., Попов В.Л., Калмыков К.Н. Огнестрельные повреждения и их судебно-медицинская экспертиза.// М.: Медицина, 1990.-270с.
35. Молин Ю. А. Судебно-медицинская экспертиза повешения. - Санкт-Петербург: НПО «Мир и семья-95», 1996.-336 с.
36. Морфологическая диагностика наркотических интоксикаций/ Под ред. Ю.И. Пиголкина // М.: Медицина, 2004.-304с.
37. Молин Ю.А. Судебно-медицинская экспертиза повешения. – Санкт-Петербург: НПО «Мир и семья-95», 1996.-336с.
38. Нові методики приготування цитологічних препаратів та визначення наявності сперми в слідах на речових доказах (методичні рекомендації, затв. МОЗ України) / Бурчинський В.Г., Старовойтова Р.О., Дручініна І.М., Хохолєва Т.В. - Київ.- 2013 -17с.
39. Патоморфология миокарда при ушибах сердца / Новоселов В.П., Савченко С.В., Романова Е.А., Циммерман В.Г. Патоморфология миокарда при ушибах сердца.- Новосибирск: Наука, 2002.- 168 с.
40. Пашинян Г.А., Касумова С.Ю. и др. Патоморфология и экспертная оценка повреждений головного мозга при черепно-мозговой травме. Москва, Ижевск: Экспертиза, 1994.-134с.
41. Пашинян Г. А., Лукин Л. М., Карпова Г. Н. Судебно-стоматологическая идентификация личности (состояние и перспективы развития).-М.: Медицинская книга.-2005.-157с.
42. Пашинян Г.А., Тучик Е.С., Колбина Е.Ю. Судебно-медицинская экспертиза легкой черепно-мозговой травмы. – М.: Компания «Спутник+». – 2005. – 195 с.
43. Пашинян Г.А. Тучик Е.С. Судебно-медицинская экспертиза при крупномасштабных катастрофах. – М.: Из-во «ПАН»№. – 1994. – 136 с.
44. Пермяков А.В., Витер В.И. Патоморфология и танатогенез алкогольной интоксикации. Ижевск: Экспертиза, 2002.-91с.
45. Пиголкин Ю.И., Нагорнов М.Н. переломы свода черепа: механизмы образования, заживления, судебно-медицинская оценка.- М.: ЗАО «Аида», 2004.-200с.

46. Попов В.Л., Шигеев В.Б., Кузнецов Л.Е. Судебно-медицинская баллистика. – Спб.: Гиппократ, 2002.-656с.
47. Правила медичного розслідування авіаційних подій /Андрєєва В.Л., Березний В.І., Бурчинський В.Г., Климчук О.С. Держ. департамент авіаційного транспорту України. – Укравтотранс. – К.: -1995. – 124 с.
48. Ромодановский О.А. Повреждения головы при самопроизвольном падении человека навзничь (критерии суд.-мед-кой диагн-ки). М., 1998.-152с.
49. Самойличенко А.Н. Основы судебно-медицинской гистологии.// Караганда, 1994.-192с.
50. Солохин А.А., Солохин Ю.А. Судебно-медицинские аспекты травматологии. // М.: Фоллиум, 1994.-192с.
51. Сотрясение головного мозга./ Б.А. Саркисян, Н.В. Бастуев, Н.В. Паньков, В.С. Трубченков. – Новосибирск: Наука. Сибирск. изд. фирма РАН, 2000.-104с.
52. Соседко Ю.С. Диагностика основных видов травматического воздействия при травме органов живота тупыми предметами.- Ижевск: Экспертиза. 2001.-239с.
53. Соседко Ю.И. Судебно-медицинская экспертиза при перегревании организма.-М.: Юрлитинформ, 2002.-152с.
54. Соседко Ю.И., Самчук В.В. Судебно-медицинская диагностика повреждений органов пищеварительного тракта тупыми предметами. - М.: ООО «Юрлитинформ».- 2004.-178 с.
55. Судово-медична характеристика та оцінка ран голови, заподіяних тупими предметами, у тому числі при їх руйнуванні (методичні рекомендації, затв. МОЗ України)/ Мішалов В.Д., Филипчук О.В., Петрошак О.Ю. - Київ, 2012. – 22 с.
56. Судово-медична діагностика раптової смерті від гострої ішемічної хвороби серця відповідно до МКХ 10 (методичні рекомендації, затв. МОЗ України) / Іркін І.В., Мішалов В.Д., Михайличенко Б.В., Войченко В.В. - Київ, 2012. – 28 с.
57. Судово-медична оцінка патоморфологічних змін при внутрішньочерепних та спинно-мозкових ушкодженнях (методичні рекомендації)/ Гуріна О. О., Дунаєв О. В. - Київ, НМАПО імені П.Л. Шупика. – 2013. – 48 с.
58. Судово-цитологічний атлас тканин та органів людини (Навчально-методичне видання)/Старовойтова Р.О., Дручініна І.М., Бурчинський В.Г., Кривда Г.Ф., Ліщенко О.П. – Херсон, 2011.- 105 с.
59. Судово-медична (макро- і мікроскопічна) діагностика раптової серцевої смерті осіб юнацького і молодого віку, що зумовлена дисплазією сполучної тканини (методичні рекомендації, затв. МОЗ України) / Мішалов В.Д., Козлов С.В., Шандига-Глушко О.І. - Київ, НМАПО імені П.Л. Шупика. – 2012. – 16 с.
60. Судово-медична діагностика ушкоджень стравоходу, шлунка і кишечника у випадках їх травмування тупими предметами (методичні рекомендації, затв.

- МОЗ України) / Мішалов В.Д., Петрошак О.Ю. - Київ, НМАПО імені П.Л. Шупика. – 2012. – 16 с.
61. Судебная медицина /Под ред. Пиголкина Ю.И., 2-е изд., перераб и доп. – М.: ГЭОТАР-Медиа, 2007. – 448 с.
 62. Судебно-медицинские аспекты повреждений печени тупыми предметами. Калмыков К.И., Карандашев А.А., Колкутин В.В., Сигалов Ф.А.. – М.: Юрлитинформ, 2002. – 128 с.
 63. Судебно-медицинская диагностика отравлений спиртами /Ю.И. Пиголкин, Д.В. Богомоллов и др. Под ред. Ю.И. Пиголкина. – М.: ООО «Медицинское информационное агентство», 2006. – 576 с.
 64. Сучасні шляхи дезінфекції та гігієни у бюро судово-медичної експертизи: Навчально-методичний посібник (навчально - методичний посібник, затв. МОЗ України) / Мішалов В.Д., Войченко В.В., Юрченко В.Т., Дунаєв О.В., Курч А.М.– К., 2013. – 114 с.
 65. Теньков А.А., Плаксин В.О. Судебно-медицинская экспертиза трупа в поздние строки постмортального периода (Гниение, жировоск, мумификация, оценка повреждений). – Курск-Москва: КГМУ, 2005. – 420.
 66. Филипчук О.В., Шевчук М.М. Посібник з судово-медичної криміналістики, Львів, вид. «Добра справа». – 2010. – 572 с.
 67. Хохлов В.В. Повреждения грудной клетки тупыми предметами (Биомеханика, диагностика, морфология).- Смоленск, 1996.-193с.
 68. Хохлов В.В., Подоляко В.М. Исторические аспекты развития учения о трупных пятнах. Брянск, 1999.-128с.
 69. Хохлов В.В., Кузнецов Л.Е. Судебная медицина: Руководство. – Смоленск, 2006. – 237 с.
 70. Шупик Ю.П., Бурчинський В.Г., Кахановський Ф.М., Хохолєва Т.В., Воронов В.Т., Легін Г.О. Судово-медична діагностика смертельних отруєнь етиловим алкоголем: Методичні рекомендації.: Київ, 2004.-20с.
 71. Шевчук В.А. Судово-медична нейротравматологія: Навч. посібник. - К.: «МП Леся», 2003. - 80с.